

UPPTÄCK Europa Geografi

Arbetsboken

Läraranvisning punktskrift

Verksnummer: 40141

Lärraranvisningens innehåll

Lärraranvisningen är till för att du som undervisande lärare ska få information om hur den pedagogiskt anpassade boken skiljer sig från originalboken och hur ni kan arbeta med den. Nedan kan du läsa vad respektive del i lärraranvisningen handlar om, så att du kan förbereda och planera arbetet med läromedlet på bästa sätt.

- **Generella förändringar av boken**
Under denna rubrik beskrivs de generella tillägg och ändringar som är gjorda i den punktskriftsläsande elevens bok, till exempel på vilket sätt ikoner eller text i marginalen är hanterade.
- **Sidspecifika förändringar**
Här kan du läsa om sidspecifika tillägg och ändringar som är gjorda i den pedagogiskt anpassade boken. Det kan till exempel vara en övning som omarbetats eller en bild som flyttats.
- **Bildbeskrivningar**
Här hittar du en sammanställning av alla de bildbeskrivningar som beskriver originalbokens bilder.
- **Till läsaren**
I den pedagogiskt anpassade boken återfinns alltid en text som riktar sig till eleven. Samma text hittar du också i lärraranvisningen. Den innehåller information som kan vara bra för läsaren att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Läs denna text tillsammans med eleven!
- **Pedagogiska tips**
I denna del av dokumentet hittar du pedagogiska och metodiska förslag på hur ni kan arbeta med de olika uppgifterna i boken. Du hittar också exempel på hur skolan bör tänka kring läxor, taktila bilder, provsituationer osv. Här återfinns också förslag på olika pedagogiska hjälpmedel som skolan kan behöva köpa in eller ta fram för att ni ska kunna arbeta med boken på ett bra sätt.

Återkoppling och synpunkter

Dela gärna med dig av dina synpunkter på den pedagogiska anpassningen av denna bok till anpassningsfunktionen@spsm.se eller ring oss på tel. 010-473 50 00.

Behöver du komma i kontakt med försäljningen går det bra att mejla till order@spsm.se eller ringa på tel. 020-23 23 00.

Trevlig läsning!

Lärraranvisning

Titel: Upptäck Europa Arbetsboken

Författare: Eriksson

ISBN: 978-91-47-11069-8

Innehåll

Generella förändringar av boken	1
Sidspecifika förändringar.....	3
Till läsaren.....	18
Pedagogiska tips.....	19
Bildbeskrivningar.....	21

Generella förändringar av boken

- Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom omarbetningar av visuellt beroende text och bilder. Målet med pedagogisk anpassning är att elever med svår synnedsättning/blindhet ska kunna använda läromedlet på samma sätt som sina klasskamrater. De anpassade uppgifterna ska ha samma pedagogiska innebörd som förlagan och eleven ska vara lika självgående i den anpassade boken som de övriga klasskamraterna i sina böcker.
- Plocka upp den tryckta punktskriften samt eventuella svällpappersbilder så snart du kan och förvara pärmarna stående. Punktskriften riskerar att plattas till och svällpappersbilderna kan klibba ihop om de förvaras liggande. Den tillfälliga doft som kan förekomma då svällpappersbilderna är nytryckta hinner också avta tills de ska användas av eleven.
- I boken finns två maskotar. Den ena är svart och den andra är grön. När de säger något står det Svart: eller Grön:.
- Ikonen för ”penna” markeras på följande sätt:
Skriv i din skrivbok.
- Ikonen med ett stort A har rubriken: Kartbok
- I ordflätan får eleven de sökta ordens antal bokstäver inom parentes.
Exempel sid 29
Tillhör Grönlands urbefolkning -n----- (6)
Färöarnas huvudstad -o----- (8)
- När det i boken står att eleven ska ”dra streck” så uppmanas eleven att ”para ihop” exempelvis ord och förklaring.
- Utelämnade ord i en text markeras med en siffra inom parentes Exempel sid 39

- De flesta länder i Västeuropa ligger vid --- (1). Det ger ett klimat med milda vintrar och svala somrar, så kallat --- (2). De milda vintrarna ...
- Där uppgifter saknar ”numrering/bokstavering” har uppgifterna kompletterats med dessa för att underlätta vid rättning av uppgifterna.
Exempel sid 3
2 Grundboken är indelad i olika kapitel. På vilken sida börjar kapitlet om Sydeuropa ---
Bergkedjor i Europa ---
Östeuropa ---
Vatten i Europa ---
- Endast de bilder som behövs för förståelsen av texten har fått bildbeskrivning. Då är oftast bildtexten inkluderad i bildbeskrivningen. Övriga bilder utgår och eventuell bildtext skrivs istället som vanlig löpande text.
- Onödiga versaler utgår.
- Kursiv och fetmarkering av ord eller hela meningar utgår.
- Hänvisningen till vilken karta (och vilken sida kartan återfinns på i svarttrycket) har ersatts med information om vilken svällpapperskarta eleven ska ta fram.
- I uppgifter där eleverna uppmanas att skriva rätt siffra i kartan, får eleven med synnedsättning ledtrådar om vilken stad, vilket berg, vilken flod som efterfrågas. Anges nedan i sidspecifika förändringar.

Sidspecifika förändringar

2

Utvecklings-schema

Har fått följande utseende:

Grön: Hur gick arbetet?

Svart: Vad kan du förbättra?

Markera med ett x när du är klar med ett område.

Besvara sedan följande frågor:

- Hur gick arbetet? ---
- Vad var mest intressant? ---

Kapitel

- Hello Europe! ---
 - Hur gick arbetet? ---
 - Vad var mest intressant? ---
- Norden och Baltikum
 - Hur gick arbetet? ---
 - Vad var mest intressant? ---

(osv.)

4

Uppgift 1 a)

För att uppgiften inte ska ta längre tid än för de seende eleverna så visar eleven direkt på sin taktila karta var de olika regionerna är belägna för sin mentor/assisten. Eleven kan naturligtvis även skriva områdenas namn.

Uppgiften har förändrats på följande sätt:

a) *Visa på din taktila karta var de olika regionerna är belägna.*

5

Uppgift 2 a)

Para ihop följande 11 begrepp med rätt förklaring.

Begrepp:

läge, vatten, topografi, vegetation, klimat, naturresurser, ... osv.

Förklaringar:

1. Vad arbetar man med? Hur tjänar man pengar? ---
2. Hur vädret är under en längre tid. --- osv.

6

Uppgift 3, 4

Markera på elevens taktila karta städerna Dublin, Budapest och Aten. Detta kan man göra med punktskriftsförkortningar exempelvis d/Dublin, b/Budapest, a/Aten eller så använder man olika stora kulnålar.

Uppgiften 3 har fått följande utseende:

Även inom en klimatzon kan klimatet variera. Beskriv vad som mer påverkar klimatet. (Du får lite hjälp av orden inom parentes)

- a) (vatten) ---
- b) (berg) ---
- c) (vind) ---
- d) (Golfströmmen) ---

7

Uppgift 1

1 Lös ordflätan.

Du får det sökta ordets antal bokstäver inom parentes samt en bokstav i varje ord. Dessa bokstäver bildar orden: omväxlande natur.

1. Börjar som små bäckar, fylls på av regnvatten och smältvatten och flyter ut i haven --o--- (6)
2. En tredjedel av Europas mark ----m--- (8)

9

Befolkningskarta

Det går inte att taktilt ge likvärdig information på en svällpappersbild som de seende eleverna får genom att kolla på sina kartor. Eleven har därför fått en förenklad bildbeskrivning som kan förstärkas genom att man använder elevens svällpapperskarta och markera med olika stora kulnålar den information som man vill att eleven ska få. Den taktila kartan kan man sätta fast på ett mjukt underlag (exempelvis en korkplatta) så sitter nålarna bättre fast.

Uppgiften har därför fått följande utseende:

Läs bildbeskrivningen och be din lärare om en taktila karta.

11

Uppgift 1 b, c

Att rita in förändringar och prickar är inte meningsfullt för en elev med synnedsättning då är det bättre att eleven får förklara och skriva eller berätta detta för sin mentor/assistent.

Uppgifterna ser därför ut som nedan:

- a) Tror du att ländernas gränser i *Europa* har ändrats? Förklara varför.
- b) Var bor människorna? Förklara varför.

14

Uppgift 1, 2

Uppgiften kräver förberedelser.

Markera med punktskriftssiffror Nordens och Baltikums länder. Du kan skriva siffrorna på dymoteip eller på papper med hjälp av elevens Perkinsmaskin. Sätt sedan fast siffrorna med häftmassa på elevens taktila karta. På så sätt kan kartan återanvändas.

Men man kan också välja att enbart låta eleven skriva ländernas namn och sedan peka ut var länderna är belägna för sin mentor/assistent.

15

Uppgift 5

Eleven har ju inte samma kartsymboler så gör en individuell genomgång, men även av hur man på de seendes kartor får denna information. Rita gärna tecknen på elevens ritmuff eller Blackboard. Eleven har uppgifterna i oförändrat skick och svara på de uppgifter som han/hon kan.

15

Uppgift 10 a)

Eleven skriver ett s för sant eller f för falskt påstående. Här kan ju eleven även markera om man så vill direkt i punktskriftsboken med häftmassa exempelvis rätt svar.

16

Uppgift 1, 2

Här kan eleven behöva handledning då eleven med synnedsättning inte får samma information via de taktila kartorna. Resonera därför med eleven och ge den information som eleven behöver för att besvara frågan.

17

Uppgift 1

Uppgiften kräver vissa förberedelser. Uppgiften har kompletterats med en bildbeskrivning. Eleven har inga taktila kartor utan här får man plocka fram de anpassningar som man gjort till grundboken. Markera istidens gränser med vaxsnöre eller täck över motsvarande område.

17

Uppgift 2

Uppgiften har fått följande utseende:

Tabell – Norden i dag

Land: Sverige

Språk: --- Med i EU:---

Valuta: --- Med i Nato: ---

Del av Sápmi: ---

Land: Danmark

Språk: --- Med i EU:---

Valuta: --- Med i Nato: ---

Del av Sápmi: --- osv.

18

Sverige

Uppgifterna kräver förberedelser.

Uppgift 1 har fått nedanstående förändring:

1 Var bor du? Markera på kartan och skriv Ortsnamnet. ---

Övriga uppgifterna är i oförändrat skick.

Sätt fast den taktila kartan på ett mjukt underlag. Markera med häftmassa eller kulnålar.

Att arbeta med taktila kartor är tidskrävande och ibland kan det vara lika bra att ge eleven den faktakunskap som man vill att eleven ska ha med sig efter genomgången kapitel så kan eleven ägna sin tid till att lära sig namngeografin samt var i Sverige orter, älvar, berg etc. är belägna.

Att först kolla på en markerad karta och sedan jämföra med en annan taktil karta osv. tar TID som ibland kan användas mera effektivt. En elev med synnedsättning är ofta mera behjälpt av att veta att Malmö ligger i södra Sverige nära Köpenhamn, Göteborg på västra sidan av Sverige, Stockholm ligger i öster vid Mälaren och Östersjön, Kebnekajse är Sverige högsta berg, beläget längst upp i norra Sverige. Kolla också att eleven verkligen vet i vilken del av Sverige han/hon bor? Utgår från elevens boende när andra orter etc. lärs in.

Det är därför upp till dig som pedagog att välja hur eleven ska arbeta med uppgifterna.

19

Uppgift 2

Taktila flaggor finns att köpa hos SPSM Läromedel.

Om man inte har tillgång till en Sverigeflagga så kan den enkelt ritas på elevens ritmuff. Eleven behöver en ritmuff eller Blackboard om han/hon ska rita en flagga. En del elever gillar inte att rita och då kan eleven istället beskriva flaggan med ord eller bygga den med taktilt material.

20

Norge

Uppgifterna kräver förberedelser.

Markera de olika orterna på elevens taktila karta med punktskriftssiffror som sätts fast med häftmassa.

Berätta om hur olika karttecken ser ut på svartskriftens kartor jämfört med punktskriftens markeringar. Se tidigare anvisningar och välj vilket sätt som ni vill jobba efter. Eleven ritade en flagga eller beskriver den med ord. Tipsa även eleven om att vissa svar kan finnas i tabellerna på sid 178.

Uppgift 1

Eleven har fått följande påståenden som hjälp:

- 1 Norges huvudstad ---
- 2 Norges oljehuvudstad ---
- 3 Norges näst största stad ---
- 4 Känd skidort nordost Oslo ---
- 5 En stad mitt i Norge vid Trondheimsfjorden ---
- 6 Hamnstad i norra Norge ---
- 7 Norges nordligaste stad, inte långt från Nordkap ---.
- 8 Hurtigrutens slutmål vid Barnets hav. ---

22

Uppgift 3

Markera platserna på elevens svällpapperskarta.

Vilka är städerna och orterna?

- 5 Danmarks huvudstad ---
- 6 Ort längst upp på Jylland, känd för att många konstnärer målat tavlor där.---
- 7 Stad på norra Jylland där du kan ta färja över Kattegatt till Göteborg. ---
- 8 Stad på sydvästra Jylland vid Nordsjön. ---
- 9 Stad på ön Fyn där författaren H C Andersen föddes. ---

10 Staden på norra Själland vid Öresund. ---

22

Uppgift 4

Eleven får hjälp med väderstrecken så att han/hon får något att koppla sina kunskaper till.

Vilka vatten omger Danmark? (*Du får hjälp med väderstrecken.*)

11 Väster om Jylland ---

12 Norr om Jylland ---

13 Öster om Jylland ---

14 Öster om Själland ---

22

Uppgift 5

Uppgiften är förtydligad så att eleven får nedanstående fakta att hänga upp sina kunskaper på:

Var ligger dessa tre kända sund? Para ihop sundens namn med rätta påståenden här nedan.

15 Lilla Bält ---

16 Stora bält ---

17 Öresund ---

Påståenden:

- a) Sund mellan Danmark och Sverige
- b) Sund mellan Jylland och Fyn
- c) Sund mellan Fyn och Själland

24

Uppgift 1

Markera på elevens svällpapperskarta enl. tidigare anvisningar.

Vad heter de vatten (sjöar, älvar och hav) som är utmärkta på kartan?

1. Sjö i norra Finland. ---
2. Älv som rinner ut i norra Bottenviken vid Kemi. ---
3. Älv som rinner ut i Bottenviken vid Uleåborg. ---
4. Älv som rinner ut i Finska viken nära orten Kotka. ---
5. Finlands största sjö nära ryska gränsen i sydöstra Finland. ---
6. Havet mellan norra Sverige och Finland. ---

7. Havet mellan Sverige och södra Finland. ---

8. Hav söder om Åland. ---

25

Uppgift 9

Här kan eleven även markera med häftmassa direkt i punktskriftsboken.

Vad är sant och vad är falskt? Skriv s om påståendet är sant och f om det är falskt.

1 Svenska och finska språken liknar varandra. ---

2 I Nådendal kan man besöka Mumin. --- osv.

26

Uppgift 1

Vilka orter, hav och öar visar siffrorna?

1 Islands huvudstad ---

2 Hav sydöst om Island ---

3 Hav söder om Island ---

4 Liten vulkanö söder om Island ---

5 Hav norr om Island ---

26

Uppgift 3

Här behöver eleven få flygplatserna markerade på sin karta.

27

Uppgift 6 – tipsrad

Eleven kan markera sina svar direkt i punktskriftsboken. Man kan även "ploppa" sina svar på en plasttipsrad (ploppark finns att köpa på www.webbshop.spsm.se).

28

Uppgift 1

Eleven kan naturligtvis markera på kartan också men uppgiften har fått följande utseende:

Skriv de tre ländernas namn. Börja med landet som ligger längst upp i norr.

a) ---

b) ---

c) ---

28

Uppgift 3

Eleven kan markera haven på kartan, men uppgiften har fått följande utseende:

Skriv havens namn.

- a) Hav mellan Estland och Finland ---
- b) Hav väster om Estland ---
- c) Bukt utanför Estland och Lettland ---

28

Uppgift 4

Eleven fyller i fakta om varje land för sig.

Eleven beskriver flaggorna med ord eller ritar dem på sin ritmuff.

30

Bergskedjor i Europa

Om eleven inte har en taktil karta med bergskedjorna markerade kan dessa enkelt markeras på elevens karta med vaxsnören.

Lär eleven att inte enbart kunna placera bergskedjorna på en taktila karta utan även att kunna placera dem med ord på följande sätt: Skanderna ligger vid gränsen mellan Sverige och Norge, Pyrenéerna utgör gränsen mellan Spanien och Frankrike, Alperna finns i följande länder osv.

Uppgiften har därför fått följande utseende:

Vad heter Europas bergskedjor?

- 1 Bergskedja på gränsen mellan Sverige och Norge. ---
- 2 Bergskedja på gränsen mellan Frankrike och Spanien. ---
- 3 Bergskedja i Frankrike, Schweiz, Italien och Österrike. ---
- 4 Bergskedja i södra Ryssland mellan Svarta havet och Kaspiska havet. ---
- 5 Bergskedja utgör gränsen mellan Europa och Asien. ---
- 6 Bergskedjan går genom Polen, Slovakien, Ukraina och Rumänien. ---
- 7 Bergskedja i Italien. ---

30

Uppgift 2

Uppgiften har fått följande utseende:

Skriv de tre bergstopparna nedan vid rätt bergskedja. Numrera bergstopparna i parenteser med siffrorna 1-3 med 1 vid den högsta bergstoppen.

Mont Blanc, Pico de Aneto, Elbrus

8 Pyrenéerna --- (---)

9 Kaukasus --- (---)

10 Alperna --- (---)

31

Uppgift 3

Uppgiften kräver förberedelser.

Rita ett diagram på elevens ritmuff eller Blackboard där eleven sedan kan rita in/markera bergstopparna höjd.

Eleven ritar på ritmuffen eller markerar med vaxsnören och skriva namnen med hjälp av perkinsmaskinen.

32

Uppgift 1, 2, 3

Uppgifterna kräver förbereder.

Markera aktuella länder etc. på elevens karta.

Eleven skriver huvudstädernas namn efter respektive lands namn i uppgift 2.

Uppgift 3 har därför fått följande utseende:

Skriv huvudstädernas namn efter landet i uppgift 2.

33

Uppgift 7

Var medveten om att elevens taktila kartor inte ger samma information som de seendes kartor.

Kolla så att eleven har klart för sig vad man kan få för information från den här typen av kartor.

34

Uppgift 1, 2

Uppgiften kräver förberedelser.

Eleven behöver punktskriftssiffror och exempelvis begynnelsebokstaven på ländernas namn som kan placeras på svällpapperskartan med häftmassa eller så visar eleven sin mentor var de olika länderna/städer är belägna. Men det är även bra om eleven kan summera sin kunskap på följande sätt: Skottland ligger norr om England, London är huvudstad och ligger vid Themsen i södra England osv.

34

Uppgift 3

Uppgiften har fått följande utseende:

Leta upp tre ögrupper som du sedan lär dig var de ligger i förhållande till Storbritannien.

34

Uppgift 4

Eleven med synnedsättning får inte information om vilka städer som har mer än 1 miljon inv. på sin taktila karta så se till att eleven får den informationen på annat sätt så att eleven kan skriva några städers namn.

Skriv namnet på några städer som har fler än 1 miljon invånare? ---

35

Uppgift 9

Kräver förberedelser.

För att uppgiften inte ska ta för lång tid kan man ge eleven lämpligt material med namn på fotbollslag och städer.

36

Uppgift 1-7

Här kan det vara bra att bestämma hur mycket tid man vill lägga ner på uppgifterna. Vad vill man att eleven ska kunna om Frankrike? Antingen lär sig eleven städer, floder utifrån tidigare anvisningar eller så löser eleven uppgifterna som de seende eleverna. Då är det bra om eleven har punktsiffror som kan sättas fast med häftmassa.

Uppgift 1 har fått följande utseende:

1 Vad heter städerna?

1 Frankrikes huvudstad ---

2 Här möts två floder, Rhône och Saône ---

3 Stad vid Medelhavet ---

Uppgift 2

Välj tre städer som ligger vid kusten. Skriv namnen.

4 --- osv.

Övriga uppgifter är oförändrade men i stället för att markera med siffror på kartan kan eleven exempelvis skriva:

Uppgift 3

7 Seine - rinner genom Paris

8 Loire - rinner ut i Atlanten osv.

41

Uppgift 4

Para ihop rätt vattentyp med rätt beskrivning.

1 Grundvatten ---

2 Saltvatten --- osv.

a) Vatten som finns i floder och sjöar.

b) Vatten som finns flera meter under marken. osv.

41

Uppgift 4 b)

Eleven markerar rätt vattensort i a)-uppgiften.

Vilka två av vattensorterna ovan kan vi använda till dricksvatten? Markera dem.

41

Uppgift 5

Eleven skriver en kort beskrivning om vad som gäller vid ebb och flod.

I en hamn på Irland märks tidvattnet tydligt. Skriv och berätta hur det kan se ut vid flod och ebb. Låt en båt vara med när du berättar.

a) Så här ser det ut vid flod: ---

b) Så här ser det ut vid ebb: ---

41

Vad kan du om vatten?

De utelämnade orden är numrerade.

41

Uppgift 2

Eleven skriver huvudstädernas namn efter landet i uppgift 1.

43

Uppgift 6

Uppgiften kräver förberedelser.

Rita diagrammet på elevens ritmuff eller Blackboard. (Skippa cyklisten.)

Eleven kan då rita direkt på ritmuffen. Eventuellt behöver eleven individuell handledning.

Se till att eleven med synnedsättning har tillgång till den information som behövs för att kunna lösa uppgiften.

Man kan även lösa uppgiften på följande vis. Sätt fast svällpapperskartan på ett mjukt underlag så kan eleven markera höjden över havet med kulnålar och sedan markera resan med vaxsnören.

44

Tysklands karta

Uppgifterna är oförändrade. Men tänk efter vad är viktigast att eleven kan placera städer, floder etc. på en karta eller har motsvarande faktakunskaper förankrade i verkligheten. Se tidigare anvisningar.

Visa eleven tecknet för kanal. (eleven får en bildbeskrivning att tecknet ser ut som en kam).

46

Polen

Istället för att eleven ritar en karta kan eleven kolla på sin Polenkarta och lär sig motsvarande kunskaper.

Uppgift 1 Kolla på en karta över Polen.

46

Uppgift 4

Eleven får aktuellt avstånd mätt i cm.

a) På en Polenkarta motsvarar 1,2 cm = 10 mil på kartan. Hur långt är det mellan Warszawa och Lod's om avståndet på kartan är 1,5 cm? Cirka --- mil

b) På kartan är avståndet mellan Polen och Sverige 2 cm. Ungefär hur långt är det då mellan Polen och Sverige? Cirka --- mil

48

Uppgift 1

Ge eleven den kunskap som eleven behöver för att kunna besvara frågan då svaret inte alltid syns på elevens taktila karta.

Bella kliver på tåget i Italiens huvudstad --- (1). Hon reser norrut mot Milano. I Milano byter Bella till tåget mot Lausanne. Ganska snart efter att tåget lämnat Milanos station börjar bergkedjan --- (2). Efter några timmar är tåget framme i Lausanne i landet --- (3). osv.

49

Uppgift 3

Elevens uppgift har följande utseende:

1 bil

Bra (fördelar): ---

Dåligt (nackdelar): ---

2 tåg

Bra (fördelar): ---

Dåligt (nackdelar): --- osv.

52

Uppgift 1

Se tidigare anvisning. Elevens uppgift har fått följande utseende:

- 1 Rysslands huvudstad ---
- 2 Stad vid Finska viken ---
- 3 Stad vid floden Volga ---
- 4 Stad på Kolahalvön ---

52

Uppgift 2-6

Eleven skriver aktuella namn och markerar polcirkeln med vaxsnören på den taktila kartan.

54

Uppgift 2

Tabellen har fått följande utseende.

1 Fria val

demokrati --- diktatur: ---

2 Bara en eller få bestämmer allt

demokrati --- diktatur: --- osv.

54

Uppgift 3

Vilket land stämmer in på faktameningen? Skriv landets namn.

- 1 Landet med yta 40 gånger större än Sverige. ---
- 2 Här ligger Sofia, en av Europas äldsta städer. ---

56

Uppgift 1

Eleven uppgift har följande utseende:

Det går att beskriva energi på många sätt:

- 1 Energikort (starta en köksmaskin)
 - Energi är en kraft som får saker och ting att hända.
- 2 Energikort (lyfta tunga saker länge)
 - Energi är att orka.

3 Energikort (lysande glödlampa)
– Energi är det som får lampan att lysa.

4 Energikort (solen)
Energi kommer från solen från början.

1 a) Markera den beskrivning som du tycker är bäst.

56

Uppgift 2

... Tips: Leta både vågrätt och lodrätt bland bokstäverna.

Grön: Jag har hittat TV-spel.

Svart: 10 ord var det. Jag har hittat diskmaskin

Vågrätt:

rad 1 dagdospqef

rad 2 iglampahll osv.

Lodrätt:

rad 1 diskmaskin

rad 2 agppiixypl osv.

57

Uppgift 3

Vi kan hämta energi från flera källor i naturen. En del av energikällorna kan ta slut, andra inte.

3. a) Skriv energikällorna vid rätt rubrik här nedan.

sol, odlade växter, olja, kol

1 Tar inte slut: ---

2 Tar slut: ---

b) Skriv ytterligare tre energikällor vid rubrikerna ovan.

58

Uppgift 1

Skriv Sydeuropas 12 länders namn och huvudstäder. Numrera dem.

Land – Huvudstad

1 --- --- osv.

59

Uppgift 7

Berätta lite mera om hur växterna ser ut och luktar. Ta gärna tillfället i akt och visa växterna taktilt för eleven.

60

Uppgift 1 a

Kolla på din karta över Italien. Skriv namnen här nedan.

a) Välj ut fyra städer, fyra vatten, två berg och två öar.

Städer: 1 --- 2 --- 3 --- 4 ---

Vatten: 5 --- 6 --- 7 --- 8---

Berg: 9 --- 10 ---

Öar: 11 --- 12 ---

b) Markera ...

61

Uppgift 3

Eleven använder sina taktila kartor. Tänk då på att kartor inte alltid är ritade i samma skala.

62

Uppgift 1, 2

Kom överens med eleven om hur eleven ska arbeta med uppgiften, placera ut städer etc. på karta med hjälpa av lösa punktskriftssiffror eller lära sig namngeografin utifrån väderstreck och egen kunskap, exempelvis Madrid ligger ungefär mitt i landet på en högplatå osv. Bestäm dig för vilka spanska städer, berg och vatten du vill lära dig och ha med på kartan. Städer: 1 --- 2 --- 3 ---

Berg: 4 --- 5 --- 6 ---

Vatten: 7 --- 8 --- 9 ---

64

Uppgift 1

Uppgiften ser ut på följande sätt.

a) Beskrivning: Grön soppa med potatis, kål och fläskkorv

Rätten heter: ---

Ursprungsland: ---

64

Kan du prata geografi?

Eleven kan markera rätt svar direkt i punktskriftsboken med häftmassa.

Till läsaren

Hej!

Gör en särskild flik/fil till Mitt utvecklingschema så blir det lättare att snabbt fylla i när du är klar med ett kapitel.

Boken har följande ikoner/maskotar som informerar om vad du ska göra och syftet med uppgiften:

- En grön och en svart figur dyker upp och ger information om vad du ska göra eller vad det är du tränar på i uppgiften. Då står det Grön: och Svart:.
- Pennan markeras med en full punktskriftscell följt av uppmaningen: Skriv i din skrivbok. (Du skriver naturligtvis på datorn.)
- Ikonen A visar att du ska använda en karta och har därför rubriken: Karta.

I ordflätorna får du det sökta ordets antal bokstäver efter påståendena inom parentes.

Du behöver taktila kartor för att kunna lösa uppgifterna. Använd de du använde till grundboken.

När de andra eleverna skriver en plats (ort, flod, berg osv) siffrar direkt på kartan har du ibland fått en hjälptext som ger dig en ledtråd till orten, floden eller berget. Du skriver ditt svar på datorn, men du kollar även på din taktila karta och lär dig var platserna är belägna. Visa sedan din lärare.

Lycka till!

Pedagogiska tips

- Eleven skriver sina svar på Perkinsmaskinen eller datorn. Se till att boken har en egen mapp och att eleven sedan är noga med att skriva uppgifternas nummer. Det är mycket viktigt med ordning och reda, så att eleven lätt kan hitta rätt uppgift och snabbt skriva sina svar.
- Gör en egen fil/flik till Mitt utvecklingsschema så att det blir lätt att snabbt hitta och fylla i när eleven är klar med ett kapitel.
- Vissa uppgifter är svåra och tidskrävande för en elev med synnedsättning. I flera kapitel finns det uppgifter som bygger på att eleven kan se och kolla på en bild i grundboken för att sedan göra egna tolkningar. Att utifrån en beskrivning av en tecknad bild eller ett fotografi göra motsvarande tolkningar är mycket svårt. Många av dessa uppgifter **kräver** att man gör en **individuell** genomgång. Allra bäst är ju om man kan hitta taktila saker, exempelvis modeller så att eleven får en chans att få en "egen" bild.
- Om eleven får förhandsinformation om bilderna kan de kanske ändå känna sig delaktiga. Därför finns de flesta uppgifter med så att eleven vet vad de seende eleverna har för uppgifter. Det är alltså upp till dig som pedagog att avgöra om en uppgift är relevant eller ej.
- Gör därför **alltid** en individuell genomgång med eleven inför varje nytt kapitel och tänk efter vad vill jag som pedagog att eleven ska kunna efter genomgången kapitel. Anpassa undervisning utifrån detta!
- Utgå alltid från den enskilde elevens befintliga kunskaper. Försök få eleven att hitta egna sätt att "hänga upp" sina nya kunskaper på. Det hör till allmänbildningen att veta hur naturen ser ut på olika ställen i Europa, hur olika djur och växter ser ut och var de trivs bäst etc. Tyvärr är denna information inte lika lättillgänglig för en elev med synnedsättning som för de seende eleverna och därför är den individuella genomgången så viktig. En pedagogisk utmaning som också uppskattas mycket av seende elever.
- De seende eleverna får så mycket gratis genom synen som icke seende behöver få tillgång till på ett annat sätt.
- Ritmuffen är ett bra hjälpmedel för att visa olika saker när man inte kan hitta taktila saker att känna på. Rita en **enkel** skiss. Skala bort all onödig information. Man kan även göra det enkelt för sig genom att göra en kopia av den bild man vill rita genom att kopiera den i skolans kopiator. Sedan är det bara att stoppa in den kopierade bilden i ritmuffen. Fyll i de konturer som du anser behövs för förståelsen och skriv sedan den text som eleven behöver genom att sätta in ritmuffen i elevens perkinsmaskin. Gör gärna en "Nyckel med förkortningar" så kan man få med lite mera information på ritmuffsbilden.
- Eleven använder de svällpapperskartor som levererats tillsammans med Grundboken och de som ni köpt från SPSM (Sverigekarta, Nordenpaketet och Europapaket). Man kan även beställa bilder från SPSM:s basbilder. Men gör det då i **god tid** innan ni börjar med aktuellt område.

- <http://www.spsm.se/butiken>
- kontakt: order@spsm.se
 - För att veta vilka svällpappersbilder som man kan behöva kan man kolla på bilderna genom att gå in på **webbshop.spsm.se** och skriva in bildens artikelnummer i fritextrutan eller söka på ex. "svällpappersbilder kartor".
- Svällpappersbilder på flaggor finns till de flesta europeiska länder.
- Koordinatplatta, platta i kork från SPSM. Bestnr. 6015
- Det är mycket svårt för en elev med synnedsättning att markera platser/floder/berg etc. med hjälp av siffror på kartor och en del uppgifter har därför fått en hjälptext, men även denna kan vara svår eftersom eleven måste ha en viss allmänbildning eller läst huvudbokens text för att kunna hitta svaren. Därför behöver eleven troligen individuell hjälp. Det är bättre att eleven vid markering använder siffror som sätts fast med häftmassa på kartorna än att skriva direkt på dem för då kan kartorna återanvändas.
- I uppgifter där eleven ska markera exempelvis rätt och fel kan eleven markera direkt i punktskriftsboken med exempelvis häftmassa.
- När det gäller kartor, diagram och tabeller så behöver eleven ev. individuell genomgång, för att lättare kunna hänga med i diskussionerna under lektionerna.
- Eleven kan använda kulnålar, vaxsnören etc. vid markering i diagram.
- En elev med synnedsättning behöver få tillgång till de möjligheter som finns tillgängliga för att taktilt befästa och fördjupa sina kunskaper, men även använda andra sinnen som smak eller ljudillustrationer. Använd därför de taktila föremål som finns. De seende eleverna får så mycket gratis genom synen som icke seende behöver få tillgång till på annat sätt.
- Tänk på att det tar **längre tid** för en elev med svår synnedsättning att läsa igenom uppgifterna och att tolka taktila bilder kräver extra tid.
- Vid prov har eleven med synnedsättning också rätt att få **mera tid** till sitt förfogande.
- Läs "Till läsaren" gemensamt med eleven så att han/hon får information om bokens upplägg och utformning.
- SPSM Resurscenter syn ger stöd och råd. Ring gärna om frågor uppstår. Fråga efter utbildare inom aktuellt område hos Resurscentersyn Stockholm.
- SPSM Tel: 010 473 50 00.

Bildbeskrivningar

8

En tecknad bild som visar en kille med keps på huvudet. Han sitter vid ett träbord och läser i en bok samtidigt som han dricker saft ur ett glas med sugrör. En kanelbulle ligger på ett fat. Över bordet hänger en lampa gjord i metall. I en öppen spis brinner en brasa. Bredvid eldstaden står spisredskap smidda i järn. På golvet ligger en trasmatta och på den en badboll. Ett par röda gummistövlar står på golvet vid väggen. På en köksbänk bakom killen ser man två knivar, en köttbit som ligger på en tallrik, en fisk ligger på en skärbräda och det finns olika sorters frukter i en skål. Bredvid köksbänken ser man en spis.

9

Kartan visar Europas befolkning. Mycket tätbefolkat är England, Nederländerna, Belgien, västra Tyskland och norra Italien. Glesbefolkat är norra Ryssland och Norden.

13

EU:s flagga

Flaggan är rektangulär med tolv, gula stjärnor i en cirkel mitt på den blåa flaggan.

17

3 kartor som visar hur Norden förändrats.

För 25000 år sedan

Isen ligger tjock över hela Norden. Den ligger tjock över nästan hela Storbritannien och Irland också.

1500-talet

Sverige och Finland är ett land. Norge och Danmark är ett land. Här ingår också delar av dagens Sverige: Skåne, Blekinge, Bohuslän, Gotland och Öland samt delar av Härjedalen och Jämtland.

Idag

Sverige, Finland, Danmark, Norge